

امانتداری

طرح درسی برای آموزش مفاهیم دینی

دکتر لیلا سلیقه‌دار*

بچه‌ها! چیزی که می‌خواهم امروز بگویم به همین صندوق مربوط می‌شود، از شما انتظار دارم در تمرین‌ها و سؤالاتی که به شما می‌دهم با دقت و علاقه، تفکر کنید تا در پایان کلاس نتیجه‌ی خوبی از آن بگیریم و به جواب آن‌ها برسیم:

۱. معمولاً چه چیزهایی به ما می‌دهند تا آن‌ها را نزد خود نگه‌داری کنیم؟ آیا می‌توانیم آن‌ها را طبقه‌بندی کنیم؟
۲. چه طور می‌توانیم مطمئن‌ترین صندوق را، برای نگاه داشتن آنچه به ما می‌دهند، داشته باشیم تا دیگران به ما اعتماد کنند؟

۳. درس امروز، شما را به یاد کدام یک از افراد بزرگ می‌اندازد که می‌توانند در این زمینه الگوی ما باشند؟
این سؤالات را روی تابلو نصب می‌کنم، سپس بچه‌ها را در گروه‌های سه تا پنج نفری قرار می‌دهم و می‌خواهم که در هر گروه یک نفر نویسنده‌ی گروه و یک نفر نیز مسئول گروه انتخاب شود که بتواند گفت‌وگوی بچه‌ها را طوری تنظیم کند که همه در بحث‌ها شرکت کنند و در پایان هم گزارش آن را به کلاس ارائه دهد. حالا این جملات را روی تابلو نصب می‌کنم و از آن‌ها می‌خواهم که آن‌ها را بخوانند و در دو دسته طبقه‌بندی و برای هر طبقه اسمی انتخاب کنند:
۱. مریم تمام راه تا مدرسه مراقب کیفش بود که مبادا به کتاب دوستش آسیبی برسد.

۲. زهرا به مهری قول داد که حرف‌های او را به کسی نگوید.

۳. فرشته وقتی خط کش خود را شکسته دید، تصمیم گرفت دیگر چیزی به دوستش ندهد.

۴. لیلا که تازه با کیمیا قهر کرده بود، هر چه از مریم می‌دانست به بچه‌های کلاس گفت.

طرح درس حاضر برای آموزش مفهوم امانتداری به شکل مشارکت دانش‌آموزان تدوین شده است. زمان لازم برای اجرای این طرح درس یک جلسه‌ی آموزشی و در صورت کمبود وقت در نهایت دو جلسه است. پس از سلام و احوال‌پرسی به دانش‌آموزان می‌گویم که در این جلسه تصمیم دارم یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های اخلاقی انسان را آموزش بدهم. برای این کار به مشارکت همه‌ی شما احتیاج دارم. سپس شکل زیر را که نمونه‌ی آن را روی مقوایی کشیده‌ام، روی تابلو نصب می‌کنم و از بچه‌ها می‌پرسم: آیا می‌دانید این شکل چیست؟

بچه‌ها وادار به فکر کردن می‌شوند، نظرهای خود را ارائه می‌دهند و هر کدام پاسخی را حدس می‌زنند. من ضمن تأیید نظرهای درست آن‌ها می‌گویم: در واقع ذهن من یک صندوق است. صندوقی است که در آن چیزهایی که دیگران به من می‌دهند تا برایشان نگه‌دارم، در آن قرار می‌دهم. من فکر می‌کنم همه‌ی آدم‌ها باید چنین صندوقی داشته باشند، البته اگر الان شما یک مداد بدهید تا برایتان نگه‌دارم، نمی‌توانم در این صندوق بگذارم. ولی باید جایی را مثل این صندوق داشته باشم تا از آن مراقبت کنم و مطمئن باشم آسیبی به آن نمی‌رسد.

دسته‌ی اول	دسته‌ی دوم
(نام‌های پیشنهادی): «رعایت می‌کنند»، «مراقب هستند»، «امانت‌دارند»	(نام‌های پیشنهادی): «رعایت نمی‌کنند»، «مراقب نیستند»، «امانت‌دار نیستند»
<ul style="list-style-type: none"> ● مریم تمام راه تا مدرسه مراقب کیفش بود که مبادا به کتاب دوستش آسیبی برسد. ● زهرا به مهری قول داد که حرف‌های او را به کسی نگوید. ● معلم گفت: اگر از روی یک کتاب مطلبی را در مقاله تان می‌نویسید باید حتماً نام نویسنده را هم در آن بیاورید. 	<ul style="list-style-type: none"> ● فرشته وقتی خط‌کش خود را شکسته دید تصمیم گرفت دیگر چیزی به دوستش ندهد. ● لیلا که تازه با کیمیا قهر کرده بود هرچه از کیمیا می‌دانست به بچه‌های کلاس گفت. ● دکتر عقیده داشت که پدرم مراقب سلامت خود نیست. ● سمیرا در استفاده از عددهای مسئله‌ی ریاضی دقت نکرد، به همین خاطر جواب درست را به دست نیاورد.

ذهن خود ترسیم کرده‌اند و انتظار می‌رود بتوانند به سؤال ۱ و ۲ پاسخ بدهند. برای اطمینان بیش‌تر از آن‌ها می‌خواهم ۶ جمله‌ی دیگر در مورد امانت و امانتداری با مشارکت گروه مثال بزنند، در این مورد گوشزد می‌کنم که اگر آن‌ها تجربه‌ای دارند، می‌توانند به گروه بازگو کنند و سپس برای آن جمله بسازند.

بحث بعدی کلاس گفت‌وگو در مورد سؤال آخر است. از دانش‌آموزان می‌پرسم مشهورترین امانت‌دار در طول تاریخ چه کسی بوده است؟ چرا او امانتداری معروف شد؟ به نظرشان مهم‌ترین و با ارزش‌ترین امانت نزد ایشان چه بوده است؟

بچه‌ها با این سؤالات و پاسخ به آن‌ها به یاد بزرگانی هم‌چون پیامبر اسلام (ص) می‌افتند و متوجه می‌شوند که تنها اشیا و اجسام نیستند که نزد کسی به امانت گذاشته می‌شوند، گاه کلام و گفتار درس‌های مدرسه، خاطره و حتی یک نگاه هم می‌تواند به امانت گذاشته شود.

با پایان یافتن بحث و زمان کلاس تکالیف زیر را به بچه‌ها پیشنهاد می‌کنم تا هر کس براساس علاقه‌ی خود یکی از آن‌ها را انتخاب و برای جلسه‌ی بعد آماده کند.

الف) براساس یکی از روایات، در مورد پیامبر اکرم و امانتداری ایشان داستانی را به صورت نمایش با مشارکت دوستان خود اجرا کنید.

ب) جدولی تهیه کنید و در آن درباره‌ی امانتداری در یک کلاس درس مثال بزنید.

ج) درباره‌ی موضوع زیر یک انشا بنویسید:
«بهترین چیزی که به امانت گرفته‌ام، چیست و چه طور از آن حفاظت می‌کنم؟»

۵. معلم گفت: اگر از روی یک کتاب مطلبی را در مقاله تان می‌نویسید، باید حتماً نام نویسنده را هم در آن بیاورید.

۶. دکتر عقیده داشت که پدرم مراقب سلامت خود نیست.

۸. سمیرا در استفاده از عددهای مسئله‌ی ریاضی دقت نکرد، به همین خاطر جواب درست را به دست نیاورد.

برای این کار گروهی به بچه‌ها وقت می‌دهم و در طی این مدت به هر گروه سر می‌زنم تا بر عملکرد آن‌ها نظارت داشته باشم. تلاشم بر این است که با راهنمایی‌های کلی ذهن آن‌ها را به سوی هدف نزدیک‌تر کنم، اما هرگز توضیح مستقیم نمی‌دهم. در پایان وقت، مسئول هر گروه گزارش کار گروه و نتیجه‌ی حاصله را مطرح می‌کند. اگر نظرها فاصله‌ی زیادی از هم داشتند با نظرخواهی از کل کلاس سعی می‌کنم آن‌ها را به سوی صحیح‌ترین پاسخ رهنمود دهم و بالاخره جملات به شکل زیر ترتیب داده می‌شوند (البته عملاً در کلاس و در فرصتی نه چندان طولانی بچه‌ها خودشان به این دسته‌بندی می‌رسند).

اسم‌هایی را که بچه‌ها پیشنهاد می‌کنند، به نام هر یک از گروه‌ها می‌نویسم و در تفکری دوباره از آن‌ها می‌خواهم که بهترین اسم را انتخاب کنند. البته تجربه نشان داده است که بچه‌ها به راحتی و با بحث کردن در گروه می‌توانند از پس این کار برآیند، اما چنان‌چه این اتفاق نیفتد، من هم نظر خودم را ارائه می‌دهم تا آن‌ها بتوانند با یک مقایسه راحت‌تر تصمیم بگیرند که چه عناوین و دسته‌بندی برای این کار مناسب است.

حالا توجه آن‌ها را به سؤالات روی تابلو جلب می‌کنم. تا این جا بچه‌ها مفهوم امانت و امانتداری را در

زیرنویس
* دکترای فلسفه‌ی تعلیم و تربیت.